

Examen HAVO

2023

tijdvak 1
maandag 8 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

In de kolonies heeft altijd kritiek bestaan over de Koloniale Raad. Kritiek over de samenstelling ervan en kritiek over vertegenwoordiging. Ook was er veel ontevredenheid onder de leden van de Koloniale Raad zelf.

- 3p **1**
- Noem een kritiek over de samenstelling.
 - Noem een kritiek over de vertegenwoordiging.
 - Verklaar de ontevredenheid onder de leden van de Raad.

Door de vestiging van de olie-industrie ontstond er vooral bij de lokale elite op Curaçao een streven naar meer zelfstandigheid ten opzichte van Nederland.

- 2p **2**
- Leg uit hoe het kwam dat dit tot het streven van de lokale elite naar minder afhankelijkheid van Nederland leidde.

Hieronder staat een tabel van twee kolommen, een linker en een rechter kolom waarin namen en/of begrippen staan. In de linker kolom één meer dan in de rechter kolom.

Elk begrip of elke naam in de linker kolom vormt samen met een begrip of naam in de rechter kolom een paar.

- 3p **3**
- Welke begrippen of namen horen bij elkaar? Noteer alleen de letters en nummers op je uitwerkbijlage.
Let op! Er blijft een begrip of naam over.

a Atlantic Charter	1 Censuskiesrecht
b Capaciteitenkiesrecht	2 Decentralisatie
c Efraïn Jonckheer	3 Directeur
d ERNA	4 Het Statuut
e Raad van Policie	5 Zelfbeschikkingsrecht
f WIC	

Stelling:

Als gevolg van de nieuwe Staatsregeling van 1936 werden de maatschappelijke bovenlagen uitgenodigd tot politieke participatie maar de onderlagen van de bevolking waren er niet bij betrokken.

- 2p **4**
- Leg deze stelling uit.

Op 15 december 1954 werd het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden ondertekend. Er ontstonden landstaken en Koninkrijkstaken.

- 1p 5 Welke twee van de vijf onderstaande aangelegenheden behoren niet tot de Koninkrijkstaken? Noteer alleen de letters van de twee juiste antwoorden op je uitwerkbijlage.
- a Het adviseren van de Nederlandse minister van Binnenlandse Zaken
 - b Het inwonerschap in de Nederlandse Antillen
 - c Toelating en uitzetting van Nederlanders en vreemdelingen
 - d Zorgen voor de rechtszekerheid en deugdelijk bestuur in het land
 - e Het waarborgen van de mensenrechten

Gebruik bron 1.

De nieuwe Poolse mediawet tast twee klassieke grondrechten aan.

- 2p 6 Leg uit, op basis van de bron, welke twee klassieke grondrechten in de nieuwe mediawet worden aangetast.

- 1p 7 In één van onderstaande artikelen van de staatsregeling van Curaçao en Sint Maarten is een **dualistisch kenmerk** van de **verhouding tussen regering en parlement** tot uitdrukking gebracht. Welke is dat? Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.
- A De leden van de Staten worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen.
 - B Een lid van de Algemene Rekenkamer wordt benoemd door de Staten.
 - C Een minister kan in principe niet tegelijkertijd lid van de Staten zijn.
 - D Rechters kunnen door de Hoge Raad der Nederlanden of een ander rechtscollege geschorst worden of ontslagen.

Veel nieuwe partijen deden mee met de parlementsverkiezingen op Curaçao op 19 maart 2021. De meeste van die nieuwe partijen hadden redelijk veel stemmen behaald maar slechts twee van die partijen slaagden erin een zetel te behalen.

- 2p 8 Leg uit:
- wat met de stemmen van de nieuwe partijen die geen zetels hebben behaald gebeurde;
 - wat dit betekende voor wat betreft de toekenning van zetels.

Hieronder staan vijf idealen van de Democratische Partij of de Republikeinse Partij van de Verenigde Staten.

- A Een actievere rol van de overheid in de samenleving, waardoor de kwaliteit van het leven van mensen verbeterd kan worden.
- B Belastingen: Het steunen van progressieve belastingen; personen met een hoog inkomen betalen meer belasting.
- C De overheid biedt aan burgers de vrijheid om wapens te bezitten.
- D Het ingrijpen van de overheid in de gezondheidszorg zodat eenieder verzekerd is van gezondheidszorg.
- E De verhoging van het minimale inkomen, zodat Amerikanen veel meer geld hebben om uit te geven.

- 1p 9 Welk ideaal is niet van de Democratische Partij? Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.

Het parlement heeft een aantal belangrijke taken. Om deze taken uit te kunnen oefenen heeft het parlement een aantal rechten.

Hieronder staan vijf rechten.

- 1 Budgetrecht
- 2 Enquêterecht
- 3 Initiatiefrecht
- 4 Recht van amendement
- 5 Recht van mededinging

- 1p 10 Welk recht is geen recht van het parlement? Omcirkel het juiste nummer op je uitwerkbijlage.

- 1p 11 In de verkiezingen in september, na de gebeurtenissen van 30 mei 1969, kreeg de nieuwe partij Frente Obrero Liberashon 30 di mei (FOL) drie zetels. Wie werden de eerste drie Statenleden van de FOL? Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.

- A Amador Nita, Stanley Brown, Papa Godett
- B Cola Debrot, Stanley Brown, Amador Nita
- C Ernesto Petronia, Cola Debrot, Amador Nita
- D Stanley Brown, Papa Godett, Benny Leito

Door de opstand van 30 mei 1969 was er sprake van een aardverschuiving (= grote veranderingen) op politiek gebied en op het gebied van de sociaal-economische wetgeving.

- 2p 12 Geef één concreet voorbeeld van een verandering op:
- politiek gebied en
 - het gebied van de sociaaleconomische wetgeving.

Curaçao en Sint Maarten werden in 2010 landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden.

- 1p **13** Geef aan in welk jaar het akkoord met Nederland werd gesloten om de status als land in het Koninkrijk in 2010 te krijgen.

Gebruik bron 2.

- 2p **14** Geef aan:
- op basis van de bron, welke twee democratische principes in de bron genoemd worden.
 - zonder bron, nog twee andere democratische principes.

In de voormalige Nederlandse Antillen bestonden meerdere bestuurslagen.

- 2p **15** Geef twee argumenten waarom het bestaan van meerdere bestuurslagen in de voormalige Nederlandse Antillen een goed democratisch bestuur stoorde.

Tussen 1870 en 1914 zorgden de diverse spanningen tussen de grote Europese landen voor een groot wantrouwen en een gevoel van haat tussen deze landen.

Enkele redenen voor deze vijandschap zijn:

- afloop oorlog 1871
- bouw Duitse oorlogsvloot
- steun aan de Slavische volkeren.

2p 16 Schrijf op je uitwerkbijlage achter elke reden om welke twee landen het gaat.

Gebruik bron 3.

Het thema van de spotprent 'Chain of Friendship' is allianties (bondgenootschappen).

- 3p 17
- Wat wilde de tekenaar met de spotprent uitbeelden?
 - Waarom is Servië het eerste en het kleinste in de keten?

In 1929 brak er een wereldwijde economische crisis uit waardoor Duitsland hard getroffen werd.

1p 18 Waarom werd Duitsland extra hard getroffen? Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.

- A Duitsland had geld uitgeleend aan andere landen om de economie weer op te bouwen.
- B Duitsland mocht geen producten meer verkopen in Amerika.
- C Het Dawesplan werd stopgezet.
- D Hitler had grote schulden gemaakt om het leger weer op te bouwen.

Gebruik bron 4.

In bron 4 wordt door de tekenaar van de spotprent, de moeizame start van de Volkenbond weergegeven.

- 3p 19
- Wie wordt voorgesteld door de figuur links in de prent?
 - Wat stelt de man met de bijl voor?
 - Hoe komt deze moeizame start tot uiting in de spotprent in bron 4?

De Eerste Wereldoorlog heeft de kaarten van zowel Europa als de rest van de wereld grondig door elkaar geschud. Nieuwe staten ontstonden in Europa.

2p 20 Schrijf, op je uitwerkbijlage, de namen op van de nieuwe staten die ontstaan zijn **direct na** de Eerste Wereldoorlog als gevolg van:

- 1 de Russische revoluties in 1917.
- 2 de val van het Duitse keizerrijk in 1918.
- 3 het uiteenspatten van Oostenrijk-Hongarije in 1918.

Duitsland accepteerde de grenswijzigingen in het Westen na de Eerste Wereldoorlog. Omcirkel de juiste letter op je uitwerkbijlage.

1p 21 In welk verdrag gebeurde dat?

- A Kellogg-Briandpact
- B Molotov-Ribbentroppact
- C Verdrag van Locarno
- D Verdrag van München

In de jaren 30 van de vorige eeuw, na de instorting van de Duitse economie, hadden de nazi's grote verkiezingswinsten behaald.

2p 22 Leg uit:

- wat de oorzaak van de instorting van de Duitse economie was en
- hoe de instorting leidde tot verkiezingswinst voor de nazi's.

Gebruik bron 5.

De bron bevat uitspraken (A tot en met E) van regeringsleiders in de jaren 1938-1945.

Hieronder staan vijf namen van regeringsleiders uit die periode.

- 1 Benesj
- 2 Chamberlain
- 3 Churchill
- 4 Hitler
- 5 Roosevelt

3p 23 Maak de juiste combinatie van uitspraak en regeringsleider. Noteer alleen de letters en cijfers op je uitwerkbijlage.

De Japanners veroverden steeds meer gebieden in China.

4p 24 Geef aan:

- waarom de Japanners grote delen van China wilden veroveren;
- waarom de Amerikanen verontrust raakten door het Japanse optreden;
- hoe de Amerikanen de Japanners wilden straffen voor hun veroveringen en
- hoe Japan op de Amerikaanse houding reageerde.

Gebruik bron 6.

Eind 1942 en begin 1943 deden zich drie keerpunten in de Tweede Wereldoorlog voor.

De bron bestaat uit drie spotprenten. Elke spotprent symboliseert één van de drie keerpunten.

3p 25 Geef aan per spotprent:

- om welk keerpunt het gaat en
- waarom het een keerpunt was.

In de Encyclopedie van de Nederlandse Antillen wordt gesteld dat de ABC-eilanden in 1941 ongeveer 85% van de vliegtuigbrandstof leverden voor de geallieerde oorlogvoering.

3p 26 Geef aan:

- een oorzaak-gevolgrelatie tussen bovenstaand feit en de operatie Paukenschlag (trommelslag).
- het jaar waarin die operatie begon.

Gebruik bron 7.

3p 27 Geef aan:

- zonder bron, de twee bekendste verzetshelden van de Tweede Wereldoorlog van de ABC-eilanden.
- op basis van de bron, op grond waarvan beiden vergeten helden bleven voor en na de Tweede Wereldoorlog.

Hieronder staan vijf belangrijke beslissingen. Vier van de beslissingen zijn in de conferentie van Jalta genomen en één niet.

- a De Sovjet-Unie kreeg min of meer toestemming om invloed uit te oefenen in de landen tussen de Sovjet-Unie en Duitsland.
- b De Sovjet-Unie zou gaan deelnemen aan de oorlog tegen Japan.
- c Het bezette Duitsland, hoewel verdeeld in bezettingszones, zal een economische eenheid blijven.
- d Het verslagen Duitsland zou worden verdeeld.
- e In plaats van de Volkenbond zal er een nieuwe organisatie komen: de Verenigde Naties.

- 2p 28
- Welke hoort niet in het rijtje thuis? Noteer alleen de letter.
 - Leg uit waarom niet.

In het onderstaande rijtje staan de namen van vijf belangrijke personen in de periode van de Koude Oorlog.

- a Boris Jeltsin
- b Charles de Gaulle
- c Leonid Brezhnev
- d Mao Zedong
- e Ronald Reagan

In het onderstaande rijtje staan vijf gebeurtenissen in de periode van de Koude Oorlog.

- 1 De inval in Afghanistan
- 2 Het einde van de Sovjet-Unie
- 3 De conferentie van Potsdam
- 4 Het begin van een nieuwe periode van de bewapeningswedloop
- 5 De uitroeping van de Volksrepubliek China

- 3p **29** Maak de juiste combinatie van naam en gebeurtenis. Noteer alleen de letters en cijfers op je uitwerkbijlage.

Gebruik bron 8.

- 3p **30** In bron 8 staan foto's van drie bekende leiders in de Koude Oorlogperiode. Geef aan:

- in welke crisis en in welk jaar in de Koude Oorlogperiode deze drie leiders een grote rol hebben gespeeld.
- wie deze drie leiders zijn en
- van welk land elk de leider was.